

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ____ ” – _____ 20 ____ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою: « Кредитування малого та середнього бізнесу в Україні »

Виконавець
студент 41 групи КЕФ
Сарган Анна Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)
Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис

Одеса 2018

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ.....	6
1.1 Теоретичні аспекти організації кредитування малого та середнього бізнесу.....	6
1.2. Інформаційно-правове забезпечення кредитного обслуговування малого та середнього бізнесу	12
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНИ.....	23
2.1. Аналіз розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в України.....	23
2.2. Оцінка кредитування малого та середнього бізнесу (на прикладі АТ «Ощадбанк».....	28
2.3. Механізм визначення кредитоспроможності позичальника банку.....	32
Висновки до другого розділу.....	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	42
3.1. Зарубіжний досвід банківського кредитування малого та середнього бізнесу.....	42
3.2. Проблеми та шляхи розвитку вітчизняного банківського кредитування малого та середнього бізнесу.....	51
Висновки до третього розділу.....	59
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Світова практика свідчить про те, що ефективний розвиток ринкових відносин неможливий без участі малого і середнього бізнесу, який являє собою частину економічної системи країни. У сучасних умовах в Україні малий і середній бізнес є важливим інструментом для вирішення комплексу економічних, політичних і соціальних проблем, які стоять перед державою. Даний бізнес не потребує великого обсягу стартових інвестицій і в той же час забезпечує швидкий оборот ресурсів та високу динаміку зростання. Бізнес такого роду дозволяє впроваджувати інновації та вирішувати важливі проблеми, пов'язані з безробіттям та реструктуризацією економіки. Крім того, малий і середній бізнес сприяє політичній і соціальній стабільності в країні, так як за економічним становищем та умовами життя індивідуальні підприємці близькі до більшості населення й становлять основу середнього класу, який є гарантом такої стабільності.

Успішний та ефективний розвиток МСП в значній мірі залежить від забезпеченості підприємців фінансовими ресурсами як довгострокового, так і короткострокового характеру. Недостатнє фінансування - важлива проблема, з якою стикаються українські суб'єкти малого та середнього бізнесу, що особливо відчутно в областях України. Реалізація потенціалу МСП в рішенні економічних і соціальних проблем неможлива без його адекватної фінансово-кредитної підтримки. У сучасних умовах в Україні проблема фінансового забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу особливо актуальна.

Ефективна діяльність підприємств малого та середнього бізнесу, забезпечення стабільного зростання, підвищення рентабельності і конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки значною мірою визначається обсягом кредитування в цей сектор, що є одним з важливих чинників, які підтримують та розвивають бізнес. Кредит, що його потребують на сьогоднішній день багато малих підприємств та фірм є однією

з складових частин загальної стратегії і темпів розвитку. Такий кредит спрямований на підтримку діяльності, надає “друге дихання” бізнесові.

Вибір теми роботи пов’язаний також з тим, що ефективне кредитування підприємств на сьогоднішній день – це одне з найважливіших і найактуальніших завдань банківської системи України. Кожній кредитній установі саме кредитні операції приносять найбільші доходи і від того, наскільки правильно будуть обрані методи і дотримані умови кредитування, в значній мірі, залежить результат кредитної операції.

Метою написання дипломної роботи є аналіз сучасного стану кредитування МСП в Україні.

Для досягнення покладеної мети необхідно виконати наступні завдання:

- 1) розглянути теоретичні аспекти організації кредитування малого та середнього бізнесу;
- 2) дослідити інформаційно-правове забезпечення кредитного обслуговування малого та середнього бізнесу;
- 3) провести аналіз розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні;
- 4) дати оцінку кредитування фізичних осіб в банку (на прикладі Альфа банку)
- 5) розглянути механізм визначення кредитоспроможності позичальника банку;
- 6) дослідити зарубіжний досвід банківського кредитування малого та середнього бізнесу;
- 7) дати характеристику проблем та раз пропонувати шляхи розвитку вітчизняного банківського кредитування малого та середнього бізнесу .

Об’єктом дослідження у дипломній роботі виступає процес кредитування малого та середнього бізнесу.

Предметом дослідження є проблеми, які виникають у процесі кредитування малого та середнього бізнесу.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, які регулюють діяльність банків у сфері кредитування МСП, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Вдосконалення кредитування банками малого і середнього бізнесу є пріоритетною проблемою практиків і науковців. В Україні їй присвячені праці Дзюблюка О.В., Мороза А.М., Савлука М.І., Примостки Л.М., Петрука О.М. та інших. В той же час проблема вдосконалення та пошуку нових методів і форм кредитування малого і середнього бізнесу вимагають подальшого дослідження і висвітлення.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод та методи графічного зображення, статистичні методи.

Структура дипломної роботи включає в себе вступ, 3 розділи, висновки, список використаної літератури та додатки.

У першому розділі розглянути теоретичні основи організації кредитування малого та середнього бізнесу.

Другий розділ присвячено аналізу банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні

У третьому розділі визначені перспективи розвитку банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні.

ВИСНОВКИ

Таким чином, розглянувши теоретичні аспекти організації кредитування МСП в Україні, можемо зробити наступні висновки:

1. На сучасному етапі економічного розвитку України малий та середній бізнес (МСБ) стає реальним пріоритетом державної політики. Здатність активізувати підприємницьку активність може забезпечити в перспективі додаткову зайнятість і зростання виробництва. Разом з тим, ефективний розвиток цього бізнесу неможливо без вдосконалення діючої системи його фінансування. Основною проблемою, що заважає розвитку МСБ, є брак ліквідних коштів. Цей факт обумовлює виникнення потреби в позикових ресурсах, а, отже, об'єктивно передбачає побудову взаємин з комерційними банками в сфері кредитування. При цьому, одним з основних джерел фінансування малого підприємництва є банківський кредит.

2. Кредитування суб'єктів МСБ є перспективним напрямком у покращенні фінансових результатів в діяльності банків з врахуванням всіх трансформаційних та, як наслідок, нестабільних чинників сьогодення у банківській системі України.

3. Основною проблемою, яка постає перед банком при кредитуванні підприємств є ризик. Ризик є невід'ємною складовою економічної діяльності. Недостатнє усвідомлення його нерідко призводить до сумних наслідків. Банківську справу неможливо уявити без ризику, тобто для функціонування комерційних банків ризик є притаманною складовою. Мінімізація кредитного ризику є основним завданням і проблемою для банку при здійсненні кредитування.

Поступове відновлення економіки збільшує потреби МСБ у кредитних коштах. Банки поступово зменшують вартість кредитів і намагаються не погіршувати нецінові умови кредитування. Проте відсоткові ставки залишаються достатньо високими, чим відлякують значну частину МСБ від залучення банківських кредитів.

Для вирішення проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні важливу роль відіграють три сторони – держава, банківський сектор та підприємства.

На державному рівні основним завданням виступає здешевлення банківських кредитів, шляхом регулювання ставок рефінансування і мінімізації вартості кредитів з боку Національного Банку України. Не менш важливим завданням є також розвиток в Україні альтернативних способів забезпечення кредитів, зокрема страхування фінансових ризиків, заснування гарантійних фондів або надання державних гарантій.

На рівні банків необхідно більшу увагу приділяти освоєнню та впровадженню нових кредитних технологій інноваційних проектів, розробці нових банківських продуктів для малих підприємств.

Підприємства в свою чергу повинні більше довіряти банкам, показувати достовірну і правдиву інформацію, щодо своєї діяльності, оскільки це впливає на прийняття банком позитивного рішення.

Проведений аналіз механізму кредитування організацій малого і середнього бізнесу дозволив зробити наступні висновки:

- в світовій практиці накопичений багатий досвід в сфері кредитування малого та середнього бізнесу;
- аналіз зарубіжного досвіду фінансування малого бізнесу дозволяє нам зробити висновок про те, що в Україні необхідно використовувати позитивний досвід розвинених країн. Найбільш важливим, на наш погляд, є використання досвіду США та Німеччини.

На сьогодні в Україні є ряд проблем, які заважають ефективному розвитку малого і середнього бізнесу, а високий потенціал розвитку малого і середнього підприємництва практично не реалізовується. Рівень розвитку бізнесу в Україні значно нижчий, ніж в сусідніх країнах, зокрема в Польщі та Грузії. Також існує ряд певних проблем, які заважають розвитку банківського кредитування малого середнього бізнесу, зокрема жорсткі умови

кредитування, високі відсоткові ставки та вимоги до вартості застави, девальвація гривні та значне коливання валютних курсів.

Для розвитку банківського кредитування малих і середніх підприємств в Україні потрібно створити ряд передумов, які б забезпечили зниження відсоткової ставки за кредитами для малого і середнього підприємництва, розширення спектру банківських послуг для цього сегменту ринку, розробку нових гарантійних схем фінансово-кредитної підтримки підприємств малого і середнього бізнесу, удосконалення технологій кредитування для суб'єктів підприємницької діяльності.

На наш погляд, подальший сталий розвиток кредитування малого бізнесу в Україні неможливий без використання досвіду розвинених країн. Це має на увазі вдосконалення нормативно-правової бази, розробки ефективної системи зовнішнього фінансування, адекватної реаліям української економіки, застосування комплексного соціально-економічного підходу, з використанням усіх інструментів державного регулювання. Отже, варто для симулювання розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні, використовувати зарубіжний досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2>
- 2) Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
- 3) Акчуріна Ю.М., Мальцева А.І. Проблеми і перспективи кредитування малого бізнесу / Ю.М. Акчуріна, А.І. Мальцева // Вісник Запорізького національного університету. – № 1 (3). – 2008. – С. 13-18.
- 4) Балянт, Г. Р. Вдосконалення кредитної стратегії банку в контексті управління кредитним ризиком [Текст] / Г. Р. Балянт // Молодий вчений. – 2016. – № 12.1. – С. 632–636.
- 5) Барановський, О. І. Розвиток банківської системи України [Текст]: монографія / за ред. д-ра екон. наук О. І. Барановського. – К. : Вид-во Ін.-ту екон. та прогнозув., 2011. – 584 с.
- 6) Бюлетень Національного банку України за 2017 р.: [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog>
- 7) Васюренко, О. Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь [Текст] / О. Васюренко, В. Ляшенко, В. Подчесова // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 5–11.
- 8) Веремеева Татьяна. Малый и средний бизнес в Украине: пути выживания. [Електронний ресурс] / Веремеева Т. – Украинский Бизнес Ресурс. – Режим доступу: <http://ubr.ua/business-practice/laws-and-business>
- 9) Власов, И.П. Кредитование малого бизнеса: перспективы развития / И.П.Власов // Финансы и кредит. – 2013. - №3. – С.44-45.

- 10) Волкова, Н. І. Вибір кредитної стратегії банками України [Текст] / Н. І. Волкова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.3. – С. 291–301.
- 11) Волкова, Н. І. Деякі аспекти підвищення ефективності кредитної діяльності банку [Текст] / Н. І. Волкова // Економіка і регіон. – 2016. – № 2. – С. 101–107.
- 12) Волкова, Н. І. Інноваційна кредитна політика банку: формування і реалізація [Текст] : монографія / Н. І. Волкова, А. В. Гаврікова. – Донецьк : Донбас, 2014. – 198 с.
- 13) Государственная поддержка малого и среднего бизнеса в Финляндии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.infofin.ru/p_23.php
- 14) Дзюблюк О. Активізація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в системі заходів із подолання фінансово-економічної кризи / О. Дзюблюк // Світ фінансів. – 2010. – № 3. – С. 7-13
- 15) Дзюблюк, Л. О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці [Текст] / Л. О. Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2014. – № 1. – С. 108–125.
- 16) Дмитренко, М. Г. Кредитування і контроль [Текст] : навч. посібн. / М. Г. Дмитренко, В. С. Потлатюк. – К. : Вид-во «Кондор», 2008. – 296 с.
- 17) Зелена книга політики підтримки підприємництва внутрішньо переміщених осіб. [Електронний ресурс]. – К., 2015. – 79 с.
- 18) Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
- 19) Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
- 20) Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.

- 21) Іваницький Д.О. Фінансова безпека і малий бізнес [Текст] / Д.О. Іваницький // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 41-44.
- 22) Карбівничий, І.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / І. В. Карбівничий. – Суми, 2011. – 20 с.
- 23) Коваленко, В. В. Науково-методичні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою стійкістю банків [Текст] / В. В. Коваленко, О. М. Зверяков // Економіка України. – 2014. – № 6 (631). – С. 57–74.
- 24) Мамикіна І. О. Сучасні реалії малого підприємництва в Україні: проблеми та перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.spkneu.org>
- 25) Малый бизнес в Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kreditbusiness.ru/germany.html>
- 26) Малый бизнес в Китае [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kreditbusiness.ru/china.html>
- 27) Мельник О.В. Кредитування в комерційних банках / О.В.Мельник //Банківська справа. – 2008 р. – № 3. – с. 31 – 35.
- 28) Мороз А.Н. Банківські операції / А. Н. Мороз. – К.: Знання, 2007. – 524 с.
- 29) Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. Гроші та кредит. Навчальний посібник. -Львів: Новий Світ- 2000, 2006. -432 с.
- 30) Могильницький Р. Роль мікрокредитування у розвитку приватної ініціативи: міжнародна та вітчизняна практика / Р. Могильницький // Банківська справа. – 2007. – № 2. – С. 44 – 49.
- 31) Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності : посібник / Мочерний С. В., Устенко О. А., Чоботар С. І. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 280 с.
- 32) Науменкова С. В. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника [Текст] / С. В. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 7. – С. 22–

28.

33) Наумнекова С. В. Розвиток фінансового сектора країни в умовах формування нової фінансової архітектури / С. В. Науменкова // Соціальна економіка. – 2010. – № 2. – С. 139–143.

34) Непочатенко О. О. Кредитні бюро як ланка інформаційного забезпечення банківського механізму кредитування / О. О. Непочатенко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2011. - Вип. 7(1). - С. 80-85.

35) Офіційний сайт Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>.

36) Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

37) Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>.

38) Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/business/>

39) Підвойний А.Г. Підвищення ефективності управління ризиками в умовах активізації споживчого кредитування / А.Г. Підвойний// Вісник НБУ. – 2010. – № 10. – С. 7 – 10.

40) Прасолова, С. П. Банківські операції : навч. посіб. та практикум / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко. - К. : ЦУЛ, 2013. - Книга. - 568 с.

41) Программы по развитию кредитования субъектов в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// la.ru.net/podd/podd6.html](http://la.ru.net/podd/podd6.html)

42) Рейтинг «Doing Business» 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>

43) Романишин О.В. Інноваційні інструменти кредитного ринку як джерело формування позиченого капіталу підприємств в Україні. [Текст]/ О. В. Романишин//Інвестиції: практика та досвід – 2015– № 15– С. 51-55.

44) Рябініна Л.М. Гроші та кредит: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2014 – 698с.

45) Рябініна Л.М. Теорія і практика кредитних відносин в Україні [Текст] / Рябініна Л.М. // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 1.

– С. 26-28.

46) Савлук М.І. Гроші та кредит: навч. посібник [Текст] / М.І. Савлук. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.

47) Селезень О.М. Факторинг - як метод управління дебіторською заборгованістю. [Текст] / О.М.Селезень// Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2014– № 1– С. 45.

48) Семенча І. Є. Управління банківським кредитуванням малого та середнього бізнесу / І. Є. Семенча, Н. Д. Ковальов // Ефективна економіка. – 2017. – № 10., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5793>

49) Синовєрський Р. Л. Кредитування малого та середнього бізнесу: проблеми та перспективи. [Текст] / Р. Л. Синовєрський // Економіка та держава. – 2016 – № 9 – С.18-20.

50) Сич О. А. Аналіз впливу інституційного середовища на розвиток малого та середнього підприємництва / О. А. Сич, І. І. Нітман // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – № 2 (10). – С. 111-118.

51) Сич О. А. Перспективи кредитування малого бізнесу державними банками / О. А. Сич, К. І. Дьокіна // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – С. 982-986.

52) Спяк Г. Інформаційне забезпечення кредитної діяльності банку в контексті її оптимізації / Г. Спяк, Б. Сас // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. - 2014. - Вип. 19(1). - С. 146-154

53) Ткаченко, О. І. Кредитна політика банків України [Текст] / О. І. Ткаченко, Ю. С. Фоменко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 2. – С. 158–165.

54) Турчак В. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні / В. В. Турчак // Молодий вчений. – 2013. – № 1. – С. 39.

55) Хмеленко О.В. Кредитування та контроль: Навч. посібн. / О.В. Хмеленко, В.Я. Вовк. – Х.: ІНЖЕК, 2005. – 240 с.

- 56) Шевченко Р. І. Банківські операції; Навч.-метод. посіб. Для самост. вивч. дисц./ Р. І. Шевченко — К.; КНЕУ, 2006. — 155 с.
- 57) Шемшученко Г. Ю. Фінансово-правове регулювання банківського кредитування: Монографія / Г. Ю. Шемшученко. — К.: ТОВ «Юридична думка», 2006. — 264 с.
- 58) Шимов В.Н. Словарь современных экономических и правовых терминов / В.Н. Шимов, А.Н. Тур, Н.В. Стах, В.С. Каменков, С.Н. Мальченко — К.: Просвіта, 2002 р. — 816 с.
- 59) Шиян Д.Н. Банківське кредитування та економічна динаміка / Д.Н.Шиян // Банківська справа. — 2010. — №1. — С.27-38.
- 60) Яковенко, С. Н. Теоретические аспекты финансирования малого и среднего бизнеса коммерческими банками [Текст] / С. Н. Яковенко, А. А. Лондарь // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. Polythematic online scientific journal of Kuban State Agrarian University. — 2013. Т. 91. — № 91. — С. 1357–1368.
- 61) Юнко О. М. Проблеми та перспективи кредитування малого та середнього бізнесу в Україні / Вісник Університету Банківської справи Національного Банку України № 2 (20) — 2014. — С. 193.